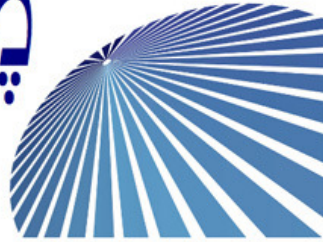

מרחבים

כתב עת אינטראקטיבי
למחשבה פסיכואנליטית

התיחסות ל: קשה להשתחרר מלאסו

מאמר מאת קובי אבשלום

תגובה: אילנה לאור¹

"פסיכולוגיה של שני אנשים"

קראתי בענין רב את מאמרו המעניין והבהיר של קובי אבשלום המדגים כיצד המטפל נתפס בלאסו של המטופל ואמור להשתחרר ממנו כדי להמשיך את ההתנהלות האנליטית, הטפולית. קובי מתבסס על ביון, בולאס, סנדלר ובעקר על סימינגטון. הוא מסכים עם טענתו של סימינגטון שכל מהלך האנליזה הוא מהלך של השתחררות מהעולם הפנימי של המטופל שעם חלקיו מזדהה המטפל דבר שמחד מאפשר את הבנתו את המטופל אך מאידך עולם זה כולא את המטפל ומחזיק אותו בלאסו שממנו עליו להשתחרר. עולם זה אתו מזדהה המטפל מאוכלס

1

פסיכולוגית קלינית מדריכה ואנליטיקאית קבוצתית

קליניקה פרטית והתכנית לפסיכותרפיה אוניברסיטת תל אביב

מרחבים – כתב עת של האגודה הישראלית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית

א גליון א תגובה ל: מאמר ג עמ' 1

בהשלכותיו של המטופל ואם המטפל לא יחלץ ממנו יהיה המטפל תפוס מבחינת האפן בו הוא רואה ומגיב למטופל.

אני רוצה להציע כי טענה זו מתבססת בעקר על פרדיגמה מסוימת של ההתנהלות הטפולית. פרדיגמה של פסיכולוגיה של אדם אחד. פרדיגמה זו, רואה את המטפל כנמצא עבור המטופל כמיכל ריק כמעט. על המטפל להעמיד את העולם הפנימי שלו לרשות המטופל באפן כזה שיוכל לעכל את עולמו של המטופל ולהציע את הבנתו לגבי עולמו הפנימי של המטופל באמצעות פרשנות. לפי עמדה זו למטפל ולמטופל התנהלות שונה בתוך הסיטואציה הטפולית. האחד אמון על קריאת מציאות פנימית והאחר לא, המטפל מפרש והמטופל מפורש האחד נוכח בסיטואציה עם חלקים לא מודעים בתוכו ואלו מתפקידו של המטפל לעבד חלקים אלה שלו לטובת הבנת המטופל כלומר, ביכולתו להתמודד עם הלא מודע שלו במהלך הטפול. אין ספק כי למטפל ולמטופל תפקידים שונים בתוך הסיטואציה הטפולית ויש ביניהם הבדלי אחריות כח ומומחיות. יחד עם זה אני רוצה להציע קריאה של הסיטואציה הטיפולית מתוך פרדיגמה שונה. זו של פסיכולוגיה של שני אנשים (ארון). גישה זו קוראת את הסיטואציה הטפולית כאינטראקציה בין שניים שכל אחד מהם גם משפיע וגם מושפע באפן לא מודע מהתהליך הטפולי. כלומר לא רק המטופל נוכח בטפול עם הלא מודע שלו אלא גם המטפל. ותפקיד המפרש עשוי להתנתן גם למטופל במהלך הטפול. זו גישה הרואה את הכניסה למצב הלאסו והיציאה ממנו באופן שונה מזה שקובי מציע. יחד עם זה המטפל נמצא בסיטואציה הטפולית לטובת הבנת והרחבת העולם הפנימי של המטופל.

גישה רואה את הכניסה למצב הלאסו והיציאה ממנו באופן שונה מזה שקובי מציע. אביא הבנה שלי של הטפול שמציג קובי לאור הגישה ההתייחסותית המתבססת על פרדיגמה של פסיכולוגיה של שני אנשים.

קובי ושחר נמצאים במצב של אנאקטמנט (דיוויס, ברומברג). במצב זה המטופל משחזר בסיטואציה האנליטית את עברו (לא רק מדבר עליו) והמטפל במקביל - משחזר חלקים מעברו הוא. (תהליך שקובי מכנה בשם "העברה" במובן הקלאמי של המילה). יחד עם זה שניהם נמצאים גם בהווה ומופעלים גם לפיו.

מרחבים – כתב עת של האגודה הישראלית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית

שחר מגיב לפי תפישתו את קובי וקובי מגיב לפי תפישתו את שחר (כאוביקטים מושלכים וממשיים בו זמנית).

שחר לפי תפיסתי נמצא בסיטואציה בה הוא מרגיש שכולם רוצים שישתנה ומבין מתוך כך בעולמו הפנימי כי נאמר לו שהוא "לא בסדר". הוא רוצה את המטפל שלו לציידו והוא רוצה שהמטפל יאמר לו שהוא דווקא "כן בסדר", וה"לא בסדר" הוא אצל ניצה, אצל אחיו ואצל אמא. קובי, מאידך, פועל כמי שאומרים עליו שהוא הוא ה"לא בסדר", שהוא "לא רוצה לעזור", וקובי, שלא אוהב את ההשלכה הזו עליו, הן מסבותיו שלו והן מתוך כך שהוא מגיב לשחר, מנסה גם הוא לנער את ה"לא בסדר" מעליו. כך הם מתייצבים בזירה הטפולית כשכל אחד מהם מנסה להשליך את ה"לא בסדר" למגרש של השני. "אני לא בסדר?" אומר שחר "תראה אותה את הניצה הזו. אני לא בסדר? אם הייתי כזה לא בסדר לא היו מתאהבים בי. ראה החלום". ואלו קובי מצדו כאילו אומר: "אני לא בסדר? תראה אותך, אתה דורש ממני את הדברים הלא מתאימים ועוד מתלונן שאני לא עוזר לך"

אלה כמובן לא המלים הנאמרות (הנאמר כולל מקהלות יוניות, את חבריו של שחר והחלום שלו) אלא כך אני שומעת את המנגינה.

מצב זה של ה"לא בסדר" המועבר מצד לצד בתוך הדיאדה מגיע לאימפס, למבוי סתום (ברומברג, דיוויס, בנגמין) שקט. קובי ברגישותו חש את ההתרחשות ההעברתית ומנסה לנסח אותה במושגים של יחסי האוביקט של המטופל. אבל הפרשנות אינה מדויקת, אומר קובי, היא ספוגה בעולמו הפנימי של קובי. אך הפלא ופלא, למרות שאינה מדויקת היא עושה את העבודה. אומר קובי לשחר "אשתף אותך במחשבותי על מה קורה לנו עכשיו. אתה נקרע מכאב מבקש את עזרתי ואני חסר אונים, לא יכל להושיט יד שתקל על הכאב שלך, לא רואה איך. זה מזכיר לי שספרת לי בפרק א שלנו על הסרט "החומה" - על הילד שהתיאש מאנשים..."

הפרשנות הלא מדויקת עושה את העבודה. יוצרת שחרור מהלאסו ושחר מנסה שוב להראות לקובי מי הלא בסדר כשהוא מספר על אי תמיכתם של הוריו בו, למרות שהצדק אתו.

מרחבים – כתב עת של האגודה הישראלית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית

מה מאפשר את השחרור מהמבוי הסתום. למה הפרשנות הלא מדויקת עושה את העבודה?

להערכתך כאן נכנסת ובאה לידי בטוי הפרדיגמה של שני אנשים. קובי לאחר שעשה עבודת חילוץ מסוימת מהלאסו בתוכו משתף את שחר בחוסר האונים שלו, של קובי עצמו. גם הפתיחה לפרשנות שונה מזו של הקודמות. הוא מספר לשחר כי רוצה לשתף במחשבותיו, אין הוא לוקח בעלות על הבנת הסיטואציה אלא על ראיתו הוא. אמנם מגלה לנו קובי כי האמירה לא מדויקת וכי למעשה לא רצה לעזור לשחר באופן בו שחר רצה להעזור אבל אמירה זו והתנועה הפנימית שעשה קובי בתוכו השיבו לשחר את האמון בקובי. קובי הוא לא עוד הדמות שמצביעה עליו ואומרת באופן נוקשה שוב ושוב "אתה לא בסדר" ואני כן. אלא קובי מגלה לשחר שגם הוא "קצת לא בסדר", לפעמים הוא חסר אונים ולא יודע כל. אני חושבת ש"הגילוי" החשיפה של קובי מעולמו הפנימי משחררת אותו ואת שחר. שחר לא רואה לפניו עוד את הדמות העקשת המרגישה שהיא יודעת כל אלא מגלה אדם גמיש יותר שיכול להשמע לשחר, כמודה בטעות, כמודה במגבלות. נראה כי שחר מרגיש כי עם אדם כזה, דמות שהוא לא פגש עד עתה הוא יכל להדבר. האמון מושב והוא יכל גם שלא לדבר על ניצה אלא להרחיב את המטריד אותו. קובי לעומת זאת מרגיש שהוא יכל להיות אמפטי לשחר מתוך הזדהות אתו.

בהמשך ובמועד מתאים, כמובן, ניתן לפי החשיבה שהיצגתי להבין יותר למה קובי מרגיש טוב יותר בתור 'חסר אונים' לעומת 'לא רוצה' ואולי גם למצוא דרך ולהעביר מחשבות אלה למטופל. החשיבה שעומדת מאחורי עמדה זו היא כי שתוף בעולם הפנימי של המטפל, בהעברה של המטפל (ולא בהכרח העברה נגדית שמקורה במטופל), מסייע למטופל להביא יותר ויותר את עצמו. כלומר, העולם הפנימי של המטפל אינו זהה לזה של המטופל אינו ניזון רק מהשלכות המטופל ואינו אמור לפעול כמיכל ריק אלא הוא נפרד מעולם המטופל, לפעמים דומה, לעתים שונה. כאשר העברת המטפל בשעה הטפולית עומדת לרשות המטופל, ביחוד במצבי תקיעות, היא עשויה לשחרר את המבוי הסתום של השלכות הדדיות.

למה כל זה חשוב? למה חשובה ההבחנה בין שתי פרדיגמות אלה של ההתנהלות הטפולית לאור פסיכולוגיה של אדם אחד ופסיכולוגיה של שניים?

לכלנו ברור שיותר מגורם אחד עושה את הטפול לקורטיבי. ולכן כדאי לנו לנסות ולאפיין גורמים אלה כדי שנוכל להשתמש בהם לא בצורה אקראית אלא בצורה מושכלת. פסיכולוגיה של שני אנשים מדגישה את ההתנהלות הטפולית כראויה להתבוננות של שני שותפי התהליך. מאפשרת למטפל המגיע למבוי סתום גם לשתף את המטופל בתחושתו זו, כמובן בהתאם להערכתו את הסיטואציה, ואף לשאול את המטופל כיצד הוא מבין את המצב. יתכן ואז ונשמע מהמטופל פרשנויות רלבנטיות וחשובות, אבל הוא צריך כמובן להרגיש שהוא מוזמן להשמיע

ביבליוגרפיה

1. Aron L. A., Meeting of minds: Mutuality in psychoanalysis. New York, The Analytic Press, 1996.
2. Messeler Davies J., Whose bad objects are we anyway? Psychoanalytic Dialogues, 14: 711-733, 2004.
3. Messeler Davies J., Transformations of desire and despair: Reflections on the termination process from a relational perspective. Psychoanalytic Dialogues, 15(6): 779-805, 2005.
4. Bromberg P. M., Shadow and substance: A relational perspective on clinical process. In S. A. Mitchell & L. Aron (Eds.), Relational psychoanalysis: : The Emergence of a Tradition, Hillsdale, NJ: The Analytic Press.
- 5 Benjamin J., Escape from the hall of mirrors. Psychoanalytic 2004 Dialogues, 14: 743-745

מרחבים – כתב עת של האגודה הישראלית לפסיכותרפיה פסיכואנליטית